

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2004 vp

Hallituksen esitys laeiksi asianajajista annetun lain ja valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä huhtikuuta 2004 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi asianajajista annetun lain ja valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 54/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Heikki Liljeroos, oikeusministeriö
- apulaisoikeuskansleri Jaakko Jonkka, oikeuskanslerinvirasto
- asianajaja Jussi Perho, Suomen Asianajajaliitto
- puheenjohtaja Arsi Rantanen, Julkiset Oikeusavustajat ry
- professori Juha Lappalainen.

Lisäksi laamanni Kauko Huttunen on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi asianajajien kurinpito- ja palkkioriita-asioiden käsittely. Kurinpitolautakunta muutettaisiin valvontalautakunnaksi, jolle keskitettäisiin kanteluiden käsittely. Valvontalautakuntaan kuuluisi edelleen yhdeksän jäsentä. Puheenjohtajan ja viiden jäsenen tulisi olla asianajajia, ja heidät valitsisi Asianajajaliiton valtuuskunta. Valvontalautakuntaan kuuluisi nykyisen kahden asemesta kolme asianajajakuntaan kuulumatonta jäsentä, jotka valtioneuvosto nimittäisi tehtävään.

Nykyisistä kurinpidollisista seuraamuksista poistettaisiin julkinen varoitus ja sen sijaan säädetäisiin mahdollisuudesta määrätä seuraamusmaksu, joka olisi suuruudeltaan vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa.

Valvontamenettelyn voisi saattaa vireille asianajajan asiakas, asiakkaan vastapuoli tai

muu henkilö, jota asianajajan hoitama asia koskee. Suomen Asianajajaliiton hallitus voisi saattaa valvontamenettelyn lautakunnassa vireille oman valvontatoimintansa yhteydessä ilmi käyneen seikan perusteella. Kuten nykyisinkin myös valtioneuvoston oikeuskansleri voisi saada valvontamenettelyn vireille.

Palkkioriita-asiat käsiteltäisiin valvontalautakunnan jaostossa, jonka puheenjohtajana toimisi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Palkkion kohtuullisesta määrästä annettaisiin suositus.

Asianajajayhdistyksellä olisi velvollisuus pitää erityistä julkista päiväkirjaa valvonta-asioista ja palkkioriita-asioista. Valvonta-asian ratkaisusta tai palkkiota koskevasta suosituksesta tulisi laatia julkinen ratkaisuseloste.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan sopivan siirtymäajan kuluttua sen hyväksymisestä ja vahvistamisesta, jotta Suomen

Asianajajaliiton säännöt voidaan muuttaa ennen lain voimaantuloa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Periaatteellisia lähtökohtia

Itsenäinen asianajajalaitos on osa kehittyntä oikeussuojajärjestelmää. On tärkeää, että ihmiset voivat oikeudellisissa ongelmissaan kääntyä sellaisen lainopillisen asiantuntijan puoleen, joka yleisesti mielletään riippumattomaksi ja joka näin ollen voi uskottavasti edustaa asiakastaan myös tämän pannessa asioita vireille julkista valtaa vastaan. Asianajajakunnan säilyminen toimintakykyisenä osana oikeusturvajärjestelmää edellyttää kuitenkin, että yleisön keskuudessa luotetaan etenkin sen ammatillisesti ja ammattieettisesti korkeaan tasoon. Tämän tason säilymisestä huolehtiminen on asianajajalaitoksen riippumattoman perusluonteen vuoksi ennen kaikkea sen itsensä tehtävä.

Edellä sanottu huomioon ottaen asianajajakunnan oman sisäisen valvonnan tehokas järjestäminen on myös yleiseltä kannalta merkittävä kysymys. Esityksen sisältämän 1. lakiehdotuksen mukaan asianajajien valvontaa koskevat asiat keskitetään asianajajayhdistyksen eli Suomen Asianajajaliiton valvontalautakunnalle, joka toimii pääasiallisesti jaostoihin jakautuneena. Nämä ehdotukset merkitsevät valiokunnan mielestä selvää parannusta nykytilaan.

Valvontatoiminnalla tavoiteltujen päämäärien saavuttaminen edellyttää, että toiminta on yleisön silmissä uskottavaa. Tältä kannalta erityisen tärkeitä ovat ne esityksen sisältämät uudistukset, joilla lisätään valvontatoiminnan julkisuutta. Asianajajatoiminnan kohdalla julkisuus on kuitenkin aina jossain määrin jännitteisessä suhteessa asianajajan velvollisuuteen pitää salassa asiakkaansa yksityiset tai perheen salaisuudet taikka liike- tai ammatissalaisuudet. Lakivaliokunnan mielestä hallituksen esitykses-

sä omaksutulla julkisuuden eri ulottuvuuksia erittelevällä lähestymistavalla on kuitenkin varsin onnistuneesti kyetty sovittamaan yhteen asianajajan salassapitovelvollisuus ja ne julkisuuden vaatimukset, joita asianajajakuntaan kohdistuvan yleisen luottamuksen säilyminen edellyttää.

Asianajajiin kohdistuvan valvontatoiminnan uskottavuus edellyttää myös, että valvonta ei ole yksinomaan asianajajien itsensä hoidettavana vaan että siihen osallistuu myös ulkopuolisia tahoja. Esityksessä ehdotetaan näiden valvontaan osallistuvien asianajajakunnan ulkopuolisten henkilöiden määrän ja, etenkin palkkioritaasioissa, myös painoarvon lisäämistä. Asianajajakunnan riippumaton asema edellyttää kuitenkin, ettei näiden ulkopuolisten henkilöiden valinta ole liiaksi riippuvainen valtiollisista toiminnoista.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Asianajajista annetun lain uudistamistarve

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt tehtävällä muutoksella asianajajista annettuun lakiin (496/1958) lisätään yhdeksän uutta pykälää. Viimeistään näiden lisäysten myötä laki tulee epäyhtenäiseksi ja jossain määrin myös epäsystemaattiseksi. Valiokunnan mielestä asianajajalain kokonaisuudistus olisi tarpeen. Siinä yhteydessä on mahdollista harkita muun muassa sitä, onko asianajajaksi hyväksymisen edellytykseksi säädetty kansalaisuusvaatimus enää nykyisin tarpeen.

*Yksityiskohtaiset perustelut***1. Laki asianajajista annetun lain muuttamisesta**

2 §. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin tehtäväksi terminologisen tarkistuksen.

Pykälän 3 momentissa säädetään asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta. Tällaisessa sääntöjen vahvistamisessa ei ole kyse oikeussääntöjen antamisesta vaan pikemminkin hallintopäätöksen tekemisestä (vrt. myös PeVL 17/2002 vp ja PeVL 15/2002 vp). Vahvistetut säännöt on niiden merkityksen vuoksi kuitenkin asianmukaista julkaista Suomen säädöskokoelmassa. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi edellä esitetyn mukaisesti.

6 §. Pykälän 1 momentissa säädetään asianajajayhdistyksen hallituksen asianajajiin kohdistamasta valvonnasta ja tähän liittyvästä salassapitovelvollisuudesta. Momentin viimeisen virkkeen mukaan hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa luvattomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää. Kielto ilmaista tietoa "luvattomasti" voi synnyttää harhaanjohtavan kuvan hallituksen jäsenten ja tarkastuksen toimittajan mahdollisuuksista määrätä hallussaan olevasta tiedosta. Koska salassapitovelvollisuus perustuu (s. 21/II) asianajajista annetun lain 5 c §:ään, valiokunta ehdottaa kyseisen ilmaisun korvattavaksi sanonnalla "oikeudettomasti", joka paremmin kattaa myös laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että ratkaistessaan asianajajayhdistyksen jäsenyyttä koskevia asioita yhdistyksen hallituksen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Ehdotetulla lainmuutoksella kaikki kurinpitoasiat keskitetään valvontasioina valvontalautakunnan käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi. Tämän vuoksi hallituksen jäsenille ei enää kuulu tehtäviä, joissa olisi tarpeen säätää toimimisesta tuomarin vastuulla. Koska asianajajayhdistyksen jäsenyydestä päättämistä voidaan kuitenkin yhdistyksen toiminnan kokonaisuus huomioon ottaen pitää perustuslain

124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä, on edelleen syytä säätää, että jäsenyyttä koskevia asioita käsitellessään hallituksen jäsenet toimivat virkavastuulla (ks. esim. PeVL 11/2004 vp). Valiokunta ehdottaa, että momenttiin tehdään tällainen muutos.

Voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään valtioneuvoston oikeuskanslerin oikeudesta vaatia asianajajayhdistyksen hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asianajajaa vastaan, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa tai ettei tällä ole oikeutta olla asianajajana. Lisäksi momentissa säädetään oikeuskanslerin tietojensaantioikeudesta tällaisissa asioissa. Koska kaikki kurinpitoasiat siirtyvät valvontalautakunnan ratkaistaviksi, oikeuskanslerin aloite johtaa valvonta-asian vireilletuloon. Tästä säädetään puolestaan hallituksen esityksen sisältämässä 6 c §:ssä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että esitykseen sisältyvien pykälän 1 ja 2 momenttia koskevien muutosten lisäksi myös 3 momenttia muutetaan siten, että siitä käy ilmi nyt ehdotettu käsittelyjärjestelmän uudistus. Tämän muutoksen vuoksi myös lakiehdotuksen johtolauseetta on tarkistettava.

6 a–6 j §. Lakisystemaattisista syistä lakivaliokunta ehdottaa, että uudet pykälät, joissa säädetään valvontalautakunnasta ja asian käsittelystä siellä, sijoitetaan vasta 7 §:n jälkeen. Tällöin voimassa oleva 6 a § tulee samalla kumota. Lakiehdotuksen johtolauseetta on tämän vuoksi tarkistettava.

7 §. Hallituksen esityksen mukaisessa pykälässä säädetään asianajajiin kohdistuvista kurinpidollisista seuraamuksista ja niiden määräämisen edellytyksistä.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentiksi sijoitetaan asianajajayhdistyksen valvontalautakuntaa ja sen tehtäviä koskeva perussäännös, joka hallituksen esityksessä on 6 a §:n 1 momenttina.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttiin (HE:n 1 momenttiin) tehtäväksi sanonnallisen tarkistuksen.

Pykälän 4 momentissa (HE:n 3 momentissa) säädetään niistä seuraamuksista, joita voidaan käyttää, jos asianajaja menettelee hyvän asianajajataivan vastaisesti muulla kuin 3 momentissa (HE:n 2 momentissa) tarkoitettulla tavalla. Seuraamukset voivat olla raskaampia, jos asianajan moitittava menettely on toistuvaa tai jos siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja. Koska valiokunta jäljempänä esitettävien tavoin ehdottaa hallituksen esityksen mukaisen 4 momentin yhdistämistä tähän momenttiin, momentin sisältämää viittaussäännöstä on selvyuden vuoksi tarkistettava.

Hallituksen esityksen sisältämässä pykälän 4 momentissa säädetään tilanteista, joissa asianajaja on tehnyt teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa. Säännöksen mukaan tällaisissa tapauksissa menettellään saman pykälän 3 momentissa säädetyllä tavalla. Säännösten asiallisen yhteyden vuoksi valiokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen mukaiset 3 ja 4 momentti yhdistetään.

7 a § (HE:n 6 a §). Pykälä sisältää perussäännökset asianajajayhdistyksen valvontalautakunnan jäsenten valinta- ja nimitysmenettelystä. Ehdotuksen mukaan valtioneuvosto nimittää asianajajakunnan ulkopuoliset valvontalautakunnan jäsenet oikeusministeriön esityksestä. Ennen esityksen tekemistä oikeusministeriön tulee pyytää ehdokkaista asianajajayhdistyksen lausunto. Lausuntopyynnössä tulee esittää ehdokkaita jäseniksi ja varajäseniksi kaksi kertaa nimitettävien määrä.

Asianajajalaitoksen valtiosta riippumaton asema edellyttää, ettei hallituksen rooli asianajajakunnan ulkopuolisia valvontalautakunnan jäseniä nimitettäessä muodostu liian määrääväksi. Ehdotuksen perusteluista (s. 23/I) käykin ilmi, että asianajajayhdistyksen lausunnolle ehdotettavien henkilöiden sopivuudesta jäsenen ja varajäsenen tehtävään on tarkoitus antaa erityistä painoarvoa ja että tehtävään ei ole tarkoitus nimittää vastoin asianajajayhdistyksen näkemystä. Lakivaliokunnan mielestä tällainen asianajajayhdistyksen tietynlainen veto-oikeus ehdokkaita asetettaessa ilmentää sopivalla tavalla sitä,

että kyseessä on nimenomaan asianajajayhdistyksen itsensä harjoittama ammattieettinen valvonta. Asian periaatteellisen merkityksen vuoksi sitä ei kuitenkaan voida jättää vain perustelujen varaan, vaan siitä on nimenomaisesti säädettävä. Lakivaliokunta ehdottaa pykälään tehtäväksi tätä tarkoittavan muutoksen.

Lakisystemaattisista syistä valiokunta ehdottaa myös, että asianajajakuntaan kuulumattomien valvontalautakunnan jäsenten kelpoisuusehdoista säädetään jo pykälän 1 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään valvontalautakunnan jäsenten salassapitovelvollisuudesta. Lakivaliokunta ehdottaa pykälään tehtäväksi vastaavan muutoksen kuin edellä 6 §:n 1 momenttiin. Samalla valiokunta ehdottaa, että pykälässä nimenomaisesti mainitaan salassapitovelvollisuuden perustuvan lakiin.

Lakivaliokunta on lisäksi tiivistänyt ja yksinkertaistanut pykälässä käytettyjä sanontoja.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että valvontalautakunnan nimeä käytetään lakiehdotuksessa epäyhtenäisesti. Toisinaan (esim. HE:n 6 j ja 7 §) sen nimi esiintyy lakitekstissä kokonaisuudessaan, mutta useimmiten säädöstekstissä mainitaan vain "lautakunta". Valiokunnan mielestä selvintä on käyttää valvontalautakunta-nimeä aina kokonaisuudessaan, minkä vuoksi valiokunta on tältä osin yhtenäistänyt pykälien kieliasun.

7 b § (HE:n 6 b §). Pykälässä säädetään valvontalautakunnan toimintatavoista, päätösvaltaisuudesta ja äänestysmenettelystä. Pykälän 3 momentin mukaan erimielisyystapauksissa päätöksenteossa noudatetaan samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa. Perusteluista (s. 24/I) käy ilmi, että kurinpidollisia seuraamuksia määrättäessä on tarkoitus noudattaa soveltuvin osin samoja äänestysääntöjä kuin rikosasian oikeudenkäynnissä. Nämä säännökset sisältyvät oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 10 lukuun. Samoja äänestysääntöjä ei sen sijaan ole tarpeen soveltaa palkkioriiita-asioissa tai ratkaistaessa valvontalautakunnan työskentelyyn liittyviä kysymyksiä. Säännöksen tarkoituksen toteuttamiseksi la-

kivaliokunta ehdottaa 3 momenttiin otettavaksi viittauksen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin.

7 c § (HE:n 6 c §). Pykälässä säädetään valvonta-asian vireilletulosta, käsiteltäväksi ottamisesta ja kantelun täydentämisestä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan kantelun ollessa puutteellinen kantelijaa on kehoitettava korjaamaan puute määräajassa uhalla, että kantelua ei saateta valvontalautakunnan ratkaistavaksi. Valiokunnan mielestä sääntely on aukollista sikäli, että siinä ei edellytetä kantelijalle ilmoitettavaksi, millä tavoin kantelua tulee täydentää. Valiokunta ehdottaa momenttia täydennettäväksi tällaisella säännöksellä.

Momentin sanamuodon mukaan puutteellista kantelua ei "saateta lautakunnan käsiteltäväksi". Valiokunnan mielestä valvontalautakunnan itsensä tulee tehdä päätös siitä, onko kantelu niin puutteellinen, että sitä ei voida ottaa tutkittavaksi. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi tämän mukaisesti.

Pykälän 3 *momentissa* annetaan mahdollisuus jättää yli viisi vuotta vanhoja tapauksia koskevat asiat tutkimatta. Momentissa käytetään "asia"-termiä, joka pykälän 1 momentti huomioon ottaen kattaa paitsi kantelut myös esimerkiksi oikeuskanslerin asianajajayhdistykselle tekemät ilmoitukset. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 4 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri voi erityisestä syystä tutkia yli viisi vuotta vanhan asian. Laki-valiokunta ei pidä asianmukaisena, että oikeuskanslerin ilmoitus voitaisiin tällaisessa tapauksessa valvontalautakunnan päätöksellä jättää tutkittavaksi ottamatta. Valiokunta ehdottaa momenttia tarkistettavaksi niin, että se koskee vain kanteluita.

7 d § (HE:n 6 d §). Pykälä sisältää säännökset valvonta-asian käsittelystä valvontalautakunnassa. Valiokunta ehdottaa jäljempänä esitetävin tavoin tarkistettavaksi säännösten jakautumista eri momentteihin.

Pykälän 1 *momentissa* säädetään asioiden jakaantumuksesta täysistunnon ja jaostojen välillä.

Valiokunta ehdottaa, että tähän momenttiin keskitetään kaikki tätä kysymystä koskevat säännökset. Lisäksi valiokunta on tehnyt momenttiin sanonnallisia tarkistuksia.

Pykälän 2 *momentiksi* valiokunta ehdottaa otettavaksi menettelymuotoja koskevat säännökset eräin sanonnallisina tarkistuksina.

Pykälän 3 *momentti* sisältää säännökset asioiden käsittelystä valvontalautakunnassa, muun muassa asianajajan oikeusturvan kannalta keskeiset kuulemissäännökset. Säännöksen mukaan asianajajan valvontalautakunnalle kanteluun antama vastaus tulee antaa myös tiedoksi kantelijalle. Perusteluista ilmenee, että tämä tiedoksianto tapahtuu nimenomaan tarkoituksessa varata kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi asianajajan vastauksen johdosta. Valiokunta ehdottaa, että momenttia selvennetään tätä tarkoitusta vastaavaksi.

7 e § (HE:n 6 e §). Pykälä sisältää säännökset palkkioriiita-asian käsittelystä valvontalautakunnassa.

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 *momenttia* täydennettäväksi vastaavalla hakemuksen täydentämisestä koskevalla säännöksellä kuin edellä 7 d §:n kohdalla on ehdotettu valvonta-asioiden käsittelyn osalta.

Hallituksen esityksen mukaisissa pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään asianosaisista ja asian käsittelymuodoista jaostossa. Valiokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen mukainen 2 momentti poistetaan ja että uuteen 2 *momenttiin* keskitetään asianosaisia ja heidän kuulemistaan koskevat säännökset. Tällöin uuteen 3 *momenttiin* jäävät menettelyn kirjallisuutta ja suullisen käsittelyn järjestämistä koskevat säännökset.

Hallituksen esityksen mukaisissa 4 ja 5 momentissa säädetään suosituksen antamisesta ja asian vanhentumisesta. Lakiehdotuksen 5 momentissa on vanhentumista koskeva erityissäännös, jota perustellaan (s. 26/II) erityisesti kauppakaaren 18 luvun 9 §:ään sisältyneeseen erityiseen vanhentumisaikaan liittyvillä tarpeilla. Kyseinen kauppakaaren säännös on kuitenkin kumottu samassa yhteydessä, kun säädettiin tämän vuoden alusta voimaan tullut laki velan vanhen-

tumisesta (728/2003). Lakivaliokunnan käsityksen mukaan asianajajan palkkiota koskevissa kysymyksissä voidaan soveltaa kyseisen lain mukaista yleistä kolmen vuoden vanhentumisaikaa sekä vanhentumisen katkaisemista koskevia säännöksiä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen mukaiseen 5 momenttiin sisältyvän erityissääntelyn poistamista. Tällöin hallituksen esityksessä oleva pykälän 6 momentti siirtyy sen 5 momentiksi.

7 g § (HE:n 6 g §). Pykälä sisältää säännökset siitä, mitä seikkoja valvonta- ja palkkioriiita-asiassa annettavassa ratkaisussa on mainittava.

Pykälän 2 momentissa on palkkioriiita-asian ratkaisua koskeva säännös, jossa hakijana esiintyneelle henkilölle veloitetaan antamaan tarvittava ohjaus asian saattamiseksi tuomioistuimen käsiteltäväksi. Koska "ratkaisu"-käsitettä käytetään pykälän 1 momentissa valvonta-asiassa annettavan päätöksen ja palkkioriiita-asiassa annettavan suosituksen yläkäsitteenä, valiokunta ehdottaa momenttiin tehtäväksi terminologisen muutoksen. Lisäksi valiokunta on tarkistanut momenttia sanonnallisesti.

7 i (HE:n 6 i §). Pykälässä säädetään julkisen ratkaisuselosteen sisällöstä.

Pykälän 6 kohdan mukaan äänestysratkaisuisa selosteeseen on liitettävä myös eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos. Käytetty ilmaisu eroaa 7 g §:n (HE:n 6 g §:n) 1 momentin 7 kohdassa käytetystä, koska viimeksi mainitun mukaan ratkaisussa tulee ilmoittaa eri mieltä olleiden jäsenten "mielipiteet". Valiokunnan mielestä on tarkoituksenmukaista, että myös palkkioriiita-asiassa näkyy paitsi eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos myös heidän esittämänsä perustelut. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa kohtaa muutettavaksi.

Perustelujen (s. 29/II) mukaan asianajajayhdistyksellä on velvollisuus säilyttää ratkaisuselostetta niin kauan kuin ratkaisua koskeva tieto on merkittynä 7 h §:ssä (HE:n 6 h §:ssä) tarkoitettuun julkiseen päiväkirjaan. Valiokunnan mielestä tällaisesta säilyttämisvelvollisuudesta on tarpeen säätää nimenomaisesti. Tämän vuoksi

si valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi tätä koskevan uuden 2 momentin.

Koska "ratkaisu"-käsitettä käytetään 7 h §:ssä valvonta-asiassa annettavan päätöksen ja palkkioriiita-asiassa annettavan suosituksen yläkäsitteenä, valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen muutettavaksi tämän terminologian mukaiseksi.

7 j § (HE:n 6 j §). Valiokunta on johdonmukaisuussyistä tehnyt pykälän 1 momenttiin sanonnallisen tarkistuksen.

9 §. Valiokunta on tarkentanut pykälän 6 momenttia sen perusteluja (s. 32/I) vastaavaksi.

Voimaantulosäännös. Säännöksen 3 momentissa säädetään siitä, miten asianajajakuntaan kuulumattomien valvontalautakunnan jäsenten toimikausi määräytyy heitä ensimmäistä kertaa nimitettäessä. Asianajajayhdistyksen sääntöjen mukaan kurinpitolautakunnan erovuoroisten jäsenten tilalle valitaan uudet jäsenet yhdistyksen valtuuskunnan kevätkokouksessa. Kesäkuussa 2004 valitaan kaksi asianajajakunnan ulkopuolista jäsentä ja heille varajäsenet. Heistä toisen toimikaudeksi tulee kolme vuotta ja toisen kaksi vuotta. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että lain tultua voimaan valvontalautakunnan kolmanneksi asianajajakuntaan kuulumattomaksi jäseneksi ja hänen varajäsenekseen nimitettävän toimikausi on lain 7 a §:n 1 momentista poiketen yhden vuoden pituinen. Näin menetellen asianajajakuntaan kuulumattomista valvontalautakunnan jäsenistä on vuosittain erovuorossa aina yksi henkilö.

2. Laki valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Pykälän 2 momentti sisältää viittaussäännöksen asianajajista annettuun lakiin. Säännöksen mukaan julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetussa laissa säädetään asianajajista. Koska valiokunta on edellä ehdottanut mainitun lain pykäläjärjestystä muutettavaksi,

tulee tähän viittaussäännökseen tehdä lakitekni-
nen tarkistus.

Asianajajista annetun lain 10 §:n perusteluissa (s. 33/I) mainitaan, että valvontamenettelyn samanlaisuudesta johtuen myös julkisella oikeusavustajalla, joka ei ole asianajajayhdistyksen jäsen, on ilman nimenomaista säännöstäkin sellainen muutoksenhakuoikeus kuin kyseisessä pykälässä säädetään. Lakivaliokunnan mielestä tällaisesta muutoksenhakuoikeudesta on kuitenkin

syitä jo oikeusturvasyistä säätää erikseen. Valiokunta ehdottaa momenttiin lisättäväksi tätä tarkoittavan säännöksen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutettuina seuraavasti:

1.

Laki

asianajajista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan asianajajista 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun lain (496/1958) 6 a §, sellaisena kuin se on laeissa 197/1992 ja 1249/1999, muutetaan (poist.) 2, 6, (poist.) 7, 9 ja 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 (poist.) ja 10 § laeissa 197/1992 ja 1249/1999, 7 § osaksi viimeksi mainituissa laeissa sekä 9 § laissa 458/1999 ja mainitussa laissa 1249/1999, sekä lisätään lakiin uusi 7 a—7 j § seuraavasti:

2 §

(1 mom. kuten HE)

Yhdistyksen sääntöihin voidaan ottaa myös muita yhdistystä ja sen jäseniä koskevia yhdistyksen toiminnan kannalta välttämättömiä määräyksiä.

Asianajajayhdistyksen säännöt ja niiden muutokset, niiden tultua yhdistyksen säännöissä määrättyllä tavalla hyväksytyiksi, vahvistetaan oikeusministeriön päätöksellä ja julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

6 §

Asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimissa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, milloin hallitus katsoo sen val-

vontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Ratkaistessaan asianajajayhdistyksen jäsenyyttä koskevia asioita hallituksen jäsenet toimivat virkavastuulla.

Oikeuskanslerilla on oikeus panna vireille 7 c §:ssä tarkoitettu valvonta-asia, jos hän katsoo, että asianajaja laiminlyö velvollisuutensa. Oikeuskanslerilla on myös oikeus vaatia asianajajayhdistyksen hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asianajajaa kohtaan, jos hän katsoo, (poist.) ettei tällä ole oikeutta olla asianajajana. Asianajajayhdistyksen hallitus ja asianajaja ovat velvolliset antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen hänelle tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten. (Uusi 3 mom.)

6 a—6 j §
(Poist.)

7 §

Asianajajayhdistyksen valvontalautakunta (valvontalautakunta) käsittelee ja ratkaisee 7 c §:ssä tarkoitetut valvonta-asiat ja antaa suosituksen asianajajan ja hänen asiakkaansa välisestä 7 e §:ssä tarkoitetusta palkkioriidasta. (Uusi 1 mom.)

Jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsittelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menettelleen 5 §:n 1 momentin vastaisesti, on valvontalautakunnan määrättävä hänelle *kurinpidollinen seuraamus*, joita ovat asianajajayhdistyksen jäsenyydestä erottaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus.

(3 mom. kuten HE:n 2 mom.)

Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajatavan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Jos asianajajan tässä tai 3 momentissa tarkoitettu menettely on toistuvaa tai siihen muuten liittyy raskauttavia seikkoja, hänet voidaan erottaa asianajajayhdistyksen jäsenyydestä tai hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos asianajaja tekee teon, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa.

(4 mom. poist.)

(5—7 mom. kuten HE)

7 a (6 a) §

(1 mom. poist.)

Valvontalautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja sekä kahdeksan muuta jäsentä ja viimeksi mainittujen henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan sekä viiden muun jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajia. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Valvontalautakunnan jäsenten ja varajäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Asianajajayhdistyksen valtuuskunta valitsee valvontalautakunnan puheenjohtajan sekä asianajajakuntaan kuuluvat jäsenet ja heidän varajäsenensä. Valtioneuvosto nimittää asianajajakuntaan kuulumattomat valvontalautakunnan jäsenet ja heidän varajäsenensä oikeusministeriön esityksestä ministeriön saatua ehdokaiden kelpoisuudesta tehtävään asianajajayhdistyksen puoltavan lausunnon. Lausuntopyynnössä on esitettävä ehdokkaita kaksi kertaa niin paljon kuin on nimitettäviä. (Poist.)

Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla, eivätkä he saa oikeudettomasti ilmaista sellaista laissa salassa pidettäväksi säädettyä tietoa, jonka he valvonta-asiaa tai palkkioriiita-asiaa käsitellessään ovat saaneet tietää.

7 b (6 b) §

Valvontalautakunta voi toimia kolmena jaostona. Jaostojen kokoonpanon määrää valvontalautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu jäsenenä kaksi asianajajaa ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Jaostojen puheenjohtajina toimivat valvontalautakunnan puheenjohtaja ja valvontalautakunnan vuosittain keskuudestaan valitsevat kaksi varapuheenjohtajaa. Palkkioriiita-asiaa käsiteltäessä jaostossa johtaa puhetta kuitenkin asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Asiat käsitellään valvontalautakunnan jaostoissa tai valvontalautakunnan täysistunnossa. Valvontalautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kuusi muuta jäsentä on saapuvilla. Valvontalautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki sen jäsenet ovat saapuvilla.

Jos erimielisyyttä ilmenee, asia päätetään (poist.) äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa. Valvonta-asiaa käsiteltäessä noudatetaan kuitenkin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 10 luvussa säädettyä äänestysmenettelyä.

7 c (6 c) §

Valvonta-asia tulee vireille, kun asianajajaan kohdistuva kirjallinen kantelu, oikeuskanslerin ilmoitus tai tuomioistuimen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n nojalla tekemä ilmoitus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Asia tulee vireille myös, kun asianajajayhdistyksen hallitus on päättänyt siirtää tietoonsa tulleen asian *valvontalautakunnan* käsiteltäväksi.

Jos kantelu on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, (*poist.*) kantelijaa *on määräjassa* kehotettava korjaamaan puute (*poist.*). *Kantelijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin kantelu on puutteellinen ja että valvontalautakunta voi jättää kantelun tutkittavaksi ottamatta, jos kantelija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta. Valvontalautakunta ei ota tutkittavaksi aikaisemmin ratkaistua asiaa koskevaa kantelua, ellei kantelussa ole esitetty asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä.*

Jos tapahtumista, joista *kantelussa* on kysymys, on kulunut enemmän kuin viisi vuotta, se voidaan jättää tutkittavaksi ottamatta.

7 d (6 d) §

Valvonta-asiat käsitellään *valvontalautakunnan* jaostossa tai täysistunnossa. Täysistunnossa käsitellään *valvontalautakunnan* puheenjohtajan *sen käsiteltäviksi määrämät* tai jaostojen sille *siirtämät* asiat. *Asianajajayhdistyksestä erottamisesta ja seuraamusmaksun määräämisestä päättää aina täysistunto.*

Menettely valvonta-asiaa käsiteltäessä on kirjallinen. *Asianajajayhdistyksestä* voidaan kuitenkin erottaa tai seuraamusmaksu määrätä vain, jos asiassa on järjestetty suullinen käsittely. *Valvontalautakunta tai jaosto voi muulloinkin järjestää suullisen käsittelyn. Asianajaja ja kantelija on kutsuttava suulliseen käsittelyyn.*

Asianajajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. Asianajajan tulee antaa häneltä pyydetty tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Kantelijalle on varattava tilaisuus lausua asianajajan antaman vastauksen johdosta. Lautakunnan ja jaoston on

muutoinkin huolehdittava siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi.

7 e (6 e) §

Palkkioriita-asia tulee vireille, kun asianajan päämiehen tai muun asiakkaan kirjallinen hakemus saapuu asianajajayhdistyksen toimistoon. Jos hakemus on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ottaa ratkaistavaksi, (*poist.*) hakijaa *on määräjassa* kehotettava korjaamaan puute (*poist.*). *Hakijalle on samalla ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen ja että valvontalautakunta voi jättää hakemuksen ottamatta käsiteltäväksi, jos hakija ei noudata saamaansa täydennyskehotusta.*

(2 mom. *poist.*)

Palkkioriita-asioissa menettelyn asianosaisina ovat asianajaja ja se yhtiö, jonka lukuun hän on toiminut, ja hakija. Asianajajalle ja sille yhtiölle, jonka lukuun hän on toiminut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisua. *Hakijalle on varattava tilaisuus lausua asianajajan ja yhtiön antaman vastauksen johdosta.*

Palkkioriita-asia käsitellään valvontalautakunnan jaostossa, ja menettely on kirjallinen. Jaosto voi järjestää suullisen käsittelyn, johon asianosaiset on kutsuttava. (Uusi 3 mom.)

(4 mom. kuten HE)

(5 mom. *poist.*)

(5 mom. kuten HE:n 6 mom.)

7 f (6 f) §

(Kuten HE)

7 g (6 g) §

(1 mom. kuten HE)

Palkkioriita-asiassa annettavaan ratkaisuun on liitettävä ohjeet siitä, miten hakijan on toimitettava, jos hän haluaa saattaa palkkioriidan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

7 h (6 h) §

Asianajajayhdistyksen valvonta- ja palkkioriita-asioista on pidettävä julkista päiväkirjaa, johon on merkittävä tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianaja-

jayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun antamis-päivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkir-jasta on myös ilmentävä asian käsittelyn vaihe. Julkiseen päiväkirjaan merkitään myös tieto sii-tä, onko asianajaja noudattanut *valvontalauta-kunnan* palkkioriita-asiassa antamaa suositusta.

(2—4 mom. kuten HE)

7 i (6 i) §

Valvonta- ja palkkioriita-asian ratkaisusta (*poist.*) on laadittava julkinen ratkaisuseloste. Siinä on oltava:

(1—5 kohta kuten HE)

6) ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden nimet ja asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta ää-nestetty; jos ratkaisusta on äänestetty, ratkai-suselosteeseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten kannattama lopputulos *ja sen peruste-lut*.

Asianajajayhdistyksen tulee pitää ratkaisus-eloste yleisön saatavilla niin kauan kuin ratkai-sua koskeva tieto on 7 h §:n mukaisesti merkitty-nä julkiseen päiväkirjaan. (Uusi 2 mom.)

7 j (6 j) §

Asiakirjan, joka on toimitettu valvontalauta-kunnalle *valvonta- tai palkkioriita-asian käsit-telyä* varten, sekä valvonta- ja palkkioriita-asian ratkaisun sisältävän asiakirjan julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julki-

suudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään viranomaisen asiakirjasta, jollei asianajajan sa-lassapitovelvollisuudesta muuta johdu.

(2 mom. kuten HE)

9 §

(1—5 mom. kuten HE)

Asianajajayhdistyksen hallitus voi 4 momen-tissa säädetystä poiketen antaa eläkkeelle siirty-misen johdosta asianajotoiminnan harjoittami-sen lopettavalle asianajajalle, joka välittömästi ennen eläkkeelle siirtymistään on harjoittanut asianajotoimintaa *vähintään* kymmenen vuotta, luvan jäädä asianajajayhdistyksen jäseneksi.

10 §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Tämän lain voimaan tullessa kurin-pitolautakunnan jäseninä olevien (*poist.*) toimi-kausi jatkuu sen määräajan loppuun, joksi hei-dät on valittu. *Sen estämättä, mitä 7 a §:n 1 momentissa säädetään, kolmatta asianajaja-kuntaan kuulumatonta* valvontalautakunnan jä-sentä ja varajäsentä ensimmäistä kertaa *nimitet-täessä heidän toimikautensa on yhden vuoden pituinen.*

(4 mom. kuten HE)

2.

Laki

valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion oikeusaputoimistoista 5 päivänä huhtikuuta 2002 annetun lain (258/2002) 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

6 §

— — — — —
Julkinen oikeusavustaja on asianajajayh-

distyksen valvonnan alainen niin kuin asianaja-jista annetun lain (496/1958) 6, (*poist.*) 7 ja 7 a—7 d §:ssä säädetään asianajajasta. *Julkisen*

oikeusavustajan oikeuteen hakea muutosta valvonta-asiassa annettuun ratkaisuun sekä tällai- *sen muutoksenhaun käsittelyyn sovelletaan, mitä*
mainitun lain 10 §:ssä säädetään.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tuija Brax /vihr	Jukka Roos /sd
vpj.	Susanna Rahkonen /sd	Tero Rönni /sd
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Petri Salo /kok
	Lasse Hautala /kesk	Pertti Salovaara /kesk
	Reijo Kallio /sd	Minna Siirö /vas
	Petri Neittaanmäki /kesk	Timo Soini /ps
	Lauri Oinonen /kesk	Jan Vapaavuori /kok.
	Heli Paasio /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.